

Sygn. akt III A Ua 589/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lipca 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu Wydział III

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Ciuraszkiewicz (spr.)
Sędziowie:	SSA Kazimierz Josiak SSA Danuta Rychlik-Dobrowolska
Protokolant:	Monika Horabik

po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku J. Ż.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu

z dnia 22 lutego 2012 r. sygn. akt VIII U 929/11

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. decyzją z 13 kwietnia 2011 r. odmówił J. Ż. prawa do emerytury nauczycielskiej. Zakład uznał za udowodnione 20 lat pracy w zawodzie nauczyciela, stwierdził jednak, że na dzień 31 grudnia 2008 r. wnioskodawca udowodnił jedynie 28 lat 11 miesięcy i 25 dni okresów składkowych i nieskładkowych zamiast wymaganych 30 lat. Nadto wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy. W szczególności Zakład nie uznał do stażu ubezpieczeniowego okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym jego babki od 3 stycznia 1973 r. do 6 stycznia 1980 r.

W następstwie odwołania sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy we Wrocławiu, który wyrokiem z 22 lutego 2012 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury nauczycielskiej od 1 września 2011 r., oddalając dalej idące odwołanie.

Podstawą rozstrzygnięcia były niżej przedstawione ustalenia faktyczne oraz ich prawna ocena:

J. Ż., ur. (...), w dniu 18 lutego 2011 r. złożył wniosek o przyznanie emerytury nauczycielskiej.

Wnioskodawca wraz z rodzicami zamieszkiwał w gospodarstwie rolnym swej babki M. G.. Gospodarstwo położone było we wsi W. i miało około 7 ha. Od 1972 r. do 1975 r. wnioskodawca uczęszczał do Zespołu Szkół Zawodowych we W.. Do szkoły było około 50 km z miejsca zamieszkania ubezpieczonego. Dojeżdżał do niej codziennie. Nauka trwała od poniedziałku do piątku w godzinach od 8 do 13. Dojazd w obie strony zajmował około 1,5 godziny.

W dniu 12 maja 1979 r. ubezpieczony uzyskał tytuł wykwalifikowanego rolnika. Mocą umowy z 28 września 1979 r. M. G. przekazała wnioskodawcy gospodarstwo. W § 6 umowy postanowiono, że wnioskodawca będzie zwolniony przez okres 5 pierwszych lat gospodarowania od obowiązku opłacania składki na FER, czyli od 1 stycznia 1980 r. do 1 stycznia 1985 r.

W otrzymanym gospodarstwie wnioskodawca uprawiał zboża i warzywa, hodował bydło (4 sztuki), konie (2 sztuki), trzodę chlewną, drób i króliki. W skład gospodarstwa wchodziła łąka na paszę dla zwierząt. Ubezpieczony dodatkowo dzierżawił także od swego wuja ok. 3 ha ziemi. Z gospodarstwa utrzymywał się do 1980 r. W dniu 7 stycznia 1980 r. wnioskodawca podjął zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy w Fabryce (...).

Ostatni stosunek pracy w charakterze nauczyciela wnioskodawca rozwiązał 31 sierpnia 2011 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie wnioskodawcy zasługuje w części na uwzględnienie. Sąd wskazał, że kwestią sporną pozostawało zaliczenie wnioskodawcy do stażu ubezpieczonego okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym od 3 stycznia 1973 r. do 6 stycznia 1980 r. Sąd powołał przepisy art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela oraz art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, które przytoczył. Sąd uznał, że w/w okres pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym został dostatecznie udowodniony zeznaniami świadków: C. W. oraz Z. F.. Sąd wskazał nadto, że w okresie od czerwca 1975 r. do 6 stycznia 1980 ubezpieczony nie miał żadnego innego źródła utrzymania prócz pracy w gospodarstwie rolnym. Uzyskał tytułu wykwalifikowanego rolnika w maju 1979 r., a we wrześniu tego roku babka przekazała mu część gospodarstwa rolnego. Doliczony do stażu ubezpieczeniowego okres pracy w gospodarstwie rolnym w wymiarze ponad 4 lat umożliwia przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury nauczycielskiej od dnia następującego po rozwiązaniu stosunku pracy.

Apelację wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w punkcie I. Orzeczeniu zarzucił:

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, przez przyjęcie na podstawie zeznań świadków i oświadczenia wnioskodawcy, że w okresie od czerwca 1975 r. do 27 września 1979 r. J. Ż. pracował stale na gospodarstwie rolnym babki, pomimo że gospodarstwo to miało niewielkie rozmiary (0,60 ha) i w pracach w tym gospodarstwie uczestniczyli również rodzice i rodzeństwo wnioskodawcy;
- naruszenie prawa materialnego - art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) przez uwzględnienie do stażu pracy, jako okresu uzupełniającego, okresu pracy na własnym gospodarstwie rolnym od 28 września 1979 r. do 6 czerwca 1980 r., mimo że w powyższym okresie nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne rolników;
- naruszenie prawa materialnego przez błędne zastosowanie przepisów art. 88 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela - (Dz.U. z 2003 r. nr 118, poz. 1112 ze zm.) i przyznanie J. Ż. prawa do emerytury nauczycielskiej od 1 września 2011 r., mimo że wnioskodawca nie udowodnił do dnia 31 grudnia 2008 r. wymaganego trzydziestoletniego okresu zatrudnienia;
- naruszenie prawa procesowego - art. 471¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. przez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury od 1 września 2011 r., mimo że na dzień wydania zaskarżonej decyzji (tj. 13 kwietnia 2011 r.) brak było podstaw

prawnych do przyznania wnioskowanego świadczenia, ponieważ stosunek pracy ubezpieczony rozwiązał dopiero 31 sierpnia 2011 r.

Zakład wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania w całości.

Organ rentowy zakwestionował ustalenia Sądu I instancji, że wnioskodawca w spornym okresie od czerwca 1975 r. do 28 września 1979 r. pracował w gospodarstwie rolnym babki stale w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie. Zakład wskazał, że jak wynika z zaświadczenia Starostwa Powiatowego w N. z 4 maja 2005 r. oraz z umowy przekazania gospodarstwa rolnego z 28 września 1979 r., M. G. w okresie od 22 września 1967 r. do 28 września 1979 r. posiadała gospodarstwo rolne z zabudowaniami w miejscowości W. o ogólnej powierzchni 0,60 ha. Tak niewielki areal musiał rzutować na ocenę zakresu prac wykonywanych na tym gospodarstwie. Zdaniem ZUS-u, Sąd I instancji niezasadnie przyjął, tylko w oparciu o twierdzenia J. Ż., że jego babka posiadała gospodarstwo rolne w W. o powierzchni około 7 ha. Wnioskodawca nie przedłożył żadnego dokumentu potwierdzającego fakt, że powierzchnia gospodarstwa rolnego przekraczała 0,60 ha. Ponadto zeznający w sprawie świadkowie nie potrafili określić wielkości gospodarstwa rolnego, na którym poza wnioskodawcą pracowali również jego rodzice oraz rodzeństwo.

Mając na uwadze niewielki rozmiar gospodarstwa oraz fakt, że w pracach w gospodarstwie rolnym uczestniczyli wszyscy domownicy, należało przyjąć, że prace wykonywane przez wnioskodawcę nie wykaczały poza zakres doraźnej pomocy w gospodarstwie rolnym. Taki zakres prac nie pozwala na zaliczenie spornego okresu do okresów uzupełniających, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zakład nie zgodził się również z uwzględnieniem do stażu pracy okresu pracy we własnym gospodarstwie rolnym wnioskodawcy od 28 września 1979 r. do 6 stycznia 1980 r., ponieważ w powyższym okresie nie zostały przez J. Ż. opłacone składki na Fundusz Emerytalny Rolników (dowód: zaświadczenie Wójta Gminy W. z 6 kwietnia 2011 r. - str. 45 akt). Z zaświadczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w K. z 6 kwietnia 2011 r. wynika, że ubezpieczony nie figuruje w ewidencji osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o jej oddalenie i zwrot kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie jest uzasadniona.

Przepis art. 88 ust. 1 Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2006 r. nr 97, poz. 674 tekst jednolity ze zmianami) stanowi, że nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę.

Zgodnie z art. 2a pkt 1 i 2 powołanego przepisu nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli:

- spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w art. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 t.j.), z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz
- nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Warunek rozwiązania na swój wniosek stosunku pracy nie jest wymagany, jeżeli z nauczycielem rozwiązano stosunek pracy na podstawie art. 20 Karty Nauczyciela (art. 88 ust. 1a ustawy).

Jeżeli zaś chodzi o nowelizację z 31 sierpnia 2007 r. art. 88 ust. 2a pkt 1 Karty Nauczyciela, to nie oznacza ona jednak zwolnienia nauczycieli urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r., z obowiązku rozwiązywania stosunku pracy.

Nauczyciele z tej grupy wiekowej, wskutek nowelizacji, mogą przejść na emeryturę nauczycielską po 1 stycznia 2009 r., jeżeli do 31 grudnia 2008 r. spełnią warunki stażowe, czyli do tej daty uzyskają 20-letni okres pracy nauczycielskiej i 30-letni okres składkowy i nieskładkowy. Umowę o pracę mogą wypowiedzieć po 1 stycznia 2009 r.

Staż ogólny i nauczycielski uzyskany do końca roku 2008 przechodzi na następne lata, jako prawo nabyte. Dla uzyskania prawa do emerytury muszą w późniejszym terminie rozwiązać stosunek pracy na swój wniosek.

Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej prawo do świadczeń określonych w tej ustawie powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia.

Spór dotyczył zbadania przesłanki posiadania przez wnioskodawcę ogólnego stażu ubezpieczeniowego oraz rozwiązania stosunku pracy. Organ rentowy twierdził, że na dzień 31 grudnia 2008 r. wnioskodawca udowodnił jedynie 28 lat 11 miesięcy i 25 dni okresów składkowych i nieskładkowych zamiast wymaganych 30 lat. Nadto wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy. Zakład nie uznał do stażu ubezpieczeniowego okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym jego babki od 3 stycznia 1973 r. do 6 stycznia 1980 r.

Umową nr (...) z 28 września 1979 r. zawartą w Urzędzie Gminy W. M. G. przekazała wnioskodawcy na własność gospodarstwo rolne. Z mocy art. 10 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) ten krótki okres prowadzenia własnego już gospodarstwa przez wnioskodawcę od 28 września 1979 r. do 6 stycznia 1980 r. może zostać zaliczony w poczet uzupełniających okresów składkowych. Na podstawie art. 40 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. z 1977 r. nr 32, poz. 140) rolnik, który rozpoczął prowadzenie gospodarstwa rolnego przed ukończeniem 35 lat życia, zwolniony jest od obowiązku opłacania składki przez okres pierwszych 5 lat gospodarowania. W chwili przejścia gospodarstwa wnioskodawca miał ukończone 22 lata. Z mocy ustawy był zatem zwolniony od obowiązku opłacania składek na FER przez pierwszych 5 lat od rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego. Fakt ten potwierdza decyzja Naczelnika Gminy W. z 27 marca 1980 r.

Wnioskodawca uzyskał w dniu 12 maja 1979 r. - jeszcze przed nabyciem gospodarstwa na własność - kwalifikacje rolnika na podstawie uchwały Państwowej Komisji Egzaminacyjnej powołanej przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w O.. Fakt ten oraz zgodne zeznania świadków i wnioskodawcy potwierdza, że wnioskodawca posiadał praktyczne umiejętności i faktycznie wykonywał prace w gospodarstwie rolnym babki jeszcze przed przekazaniem mu na własność gospodarstwa rolnego. Z zeznań świadków i wnioskodawcy wynika, że rodzice ubezpieczonego pracowali zawodowo. Ubezpieczony był najstarszy z rodzeństwa, które w spornym okresie czasu uczyło się w szkole podstawowej lub w szkołach z internatem. Wskazać należy, że w (...) Szkole Zawodowej we W. wnioskodawca uczył się od 1972 r. do czerwca 1975 r. Jakkolwiek trudno uznać, że w czasie nauki w szkole oddalonej od miejsca zamieszkania, wnioskodawca w wymiarze przynajmniej 4 godzin dziennie wykonywał pracę w gospodarstwie rolnym, to jednak po ukończeniu szkoły mógł już bez przeszkód zająć się prowadzeniem gospodarstwa. Od zakończenia szkoły w 1975 r. do momentu pierwszego zatrudnienia w Fabryce (...) we W., tj. do dnia 6 stycznia 1980 r. wnioskodawca utrzymywał się wyłącznie z prowadzenia gospodarstwa rolnego i tylko na rzecz gospodarstwa świadczył pracę, do której nabył kwalifikacje. Bezpodstawnie zatem twierdzi organ rentowy, że wnioskodawca jedynie doraźnie pomagał przy prowadzeniu gospodarstwa rodzicom, a także, że pracowało w tym gospodarstwie jego rodzeństwo.

Jeśli chodzi o wielkość gospodarstwa rolnego istotnie babka ubezpieczonego przekazała mu na własność jedynie część gospodarstwa rolnego o powierzchni 0,60 ha. Wnioskodawca przesłuchiwany przez Sąd Okręgowy wskazał jednak, że pierwotnie gospodarstwo to liczyło około 9 ha i należało jeszcze do jego prababki. Babka ubezpieczonego M. G. przed przekazaniem mu ziemi, podzieliła ją między przyszłych spadkobierców (rodzeństwo jego matki). Dlatego wnioskodawca otrzymał na własność jedynie część gospodarstwa. Przed jego podziałem uprawiał około 7 ha, jak

wskazał, pracą na pozostałych 2 ha zajmowała się matka J. Ż.. Dodatkowo odwołujący się dzierżawił jeszcze ziemię należącą do jego wuja o powierzchni 3 ha. Z powyższych ustaleń wynika, że z całą pewnością ubezpieczony uprawiał ziemię o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha.

Jeśli chodzi o przesłankę rozwiązania stosunku pracy, słusznie Sąd Okręgowy uznał ją za spełnioną w trakcie postępowania sądowego (art. 316 § 1 kpc). Co prawda w dacie wydania zaskarżonej decyzji wnioskodawca pozostawał jeszcze w zatrudnieniu, lecz stosunek pracy rozwiązał z dniem 31 sierpnia 2011 r., a zatem jeszcze przed wydaniem wyroku w sprawie w pierwszej instancji. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008/19-20/293, OSP 2009/4/45, wyraził pogląd, że co prawda, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd ocenia legalność decyzji rentowej według stanu rzeczy w chwili jej wydania, w uzasadnionych jednakże sytuacjach, kiedy przesłanka prawa do renty dotycząca wymaganego stażu ubezpieczeniowego spełni się w sposób pewny po wydaniu zaskarżonej decyzji, sąd może przyznać ubezpieczonemu świadczenie (art. 316 § 1 kpc). W rozpoznawanej sprawie uzasadniona była zmiana decyzji organu rentowego, mimo że wnioskodawca dopiero po jej wydaniu rozwiązał stosunek pracy, bowiem wszystkie inne przesłanki do nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej (w szczególności stażowe) zostały przed wydaniem decyzji spełnione. Sąd przyznał wnioskodawcy prawo do świadczenia od dnia 1 września 2011 r. na podstawie art. 100 § 1 ustawy emerytalnej.

Uznając apelację za nieuzasadnioną, Sąd Apelacyjny oddalił ją na podstawie art. 385 kpc.